

Вечар памяці Максіма Багдановіча.

(16 чэрвеня г. г.)

Пад гулі Інтэрнацыяналу старшыня Інбелкульту тав. Неврашэвіч адчыняе вечар памяці без пары сыйшоўшага ў матэлу беларускага паэты Максіма Багдановіча і, азнаёміўшы з кароткім жыццём паэты, асвятляе ўсіх віталь прысутнага тут бацьку паэты Адама Багдановіча. Усе зала запугала бурною авацыяй.

— Я негале адраваў свайго сына ад радзімы, пачаў я звартаю ўсё, што ён на сабе пакінуў. Адаю ўсё тым людзям, якіх любіў мой сын і якія яго любілі.

— Сягоння сярод нас гэсьне Адам Юравіч Багдановіч, — выступіў т. Дыла і ў сьціслых словах дае малюнак жыцця і працы бацькі паэты.

Адначыўшы яго нахаджэньне з аглядаў, яго працу настаўнікам, яго ўдзел у партый народнавольцаў, ён кажа, што пасля роспуску партыі Адам Юравіч пераходзіць а «мірнае» працы ў банк. Потым адчыняе працу А. Ю. на этнаграфіі і яго замілаваньне да працы сына, якую ён выразаваў у крытычны момант араслаўшага беларускага паў-этальні.

У адказ А. Ю. кажа: «Я ў моладасьці даў клятву служыць народу. Гэтай клятве я не змяніў і задалой колькі хвілін сілы буду яму служыць».

Пасля гэтага з аглядам матываў творчасці Максіма Багдановіча выступіў прафэсар Б. Д. У. Патухоніч.

— Яго вершы — гэта дыяграма яго перажываньняў, — кажа ён і дае сьціслы агляд Багдановіча.

— Раня ён пачаў пісаць вершы і ўжо 17—18 гадоў дае добра апрацаваныя вершы, у якіх адсьвечваецца яго дума. Ён кажа ў вочы замілаваньне паэты да народнае фантастыкі, бо яе вобразы многа казалі яго пачуцьцю, адбівалі шматфарбавы сьвету, адсьвечвалі ўнутраны сьветнагляд народу. Адгэтуль паэта ўспрымае пачуцьцём прыроды, на лёве якой душа яго кабінае даўнае чыстае.

Апроч вобразаў народнай фантастыкі паэту захапляюць вобразы мінулай Беларусі, якія кабіць яго даўнае беспасарэдачнасьцю, сваёю пачуцьцём.

Стварае ён і індывідуалістычныя вершы, як «страшны-дэбедзь». Тут сьцісла байраваўся матывы. І гэты мастрой, мастрой змагаўся й бацька ў паэты мадэс. «Рухі мсці, враньня, хутчэй», заклікае ён, бо барыць істотна — аднака жыцьця. Пад гэты мастрой паэта абмадувае таіж зьявішчы і ў прыродзе: «Удар выклон, удар на моры»... Шлях барыць — адзіны шлях да лепшае будучыны. Але змагаўся мае сэнс пры асьвятленьні яго ідэалам, якім было для яго парэньне ўвесь. І ў пераважаньні грэцкага міфу ў асобе Ікара паэта адчувае штось уласнае сваё, душны, скрыдны якой рава былі

парэзаны рафлексіяй, чынасьцю халоднага розуму. Ён сам падкрэсьлівае сваю развойнасьць між пачуцьцём і розумам. «Думкі розумам снукопа, пачуцьцём праз край баг-жынь». Шуканьне гэльнасьці — вольскі паэты. Ён падвойна ўспрымае ўсе зьявішчы і бачыць, як багна адбівае горы-ліліі. Рафлексія кабіць вачынасьць на ўсе вершы.

У роднай старонцы паэта сьціслае лепшыя песьні. Беларусь — гэта крывіна жыцьця, і яго жаданьне быць жывым у роднай старонцы хоць у гліне. Беларусь — гэта дзяўчына з запалакым тварам. Айчына — гэта насенне, якое захапалася ў агіпоцкай зямлі. Гэты вобраз-сымбаль магучаьці духа беларуса. Беларусь — гэта дзяўчына, і паэта верыць: «На загаса сонца, сонца ўстане. Ён, гэты дзень, яшчэ настане, і ачынае старана». Так пры пачуцьцём успрыманьні, а разумовае ў жудасных фарбах рысавала народнае гора. І паэта разумеў, што, каб перамагчы яго, треба барацьба, якая ў сваю чаргу патрабуе ахвяраў. І вольскі з аднаго боку вера, а з другога сумленьне пі-эноўрупа сілы. Тое-ж бачым і ў вершах эстэтычных. Добра коласам быць, але лепш васільком. Гэта пакланьне хараву абліжае з рамантыкамі, хоць да думкі іх, што «душа паэты нябесным агнём абатрэта», ён адносіцца сьветлы, бо ведае, што «ногна сьпяваюць і гісторыкам. Багдановіч не кажа, жабы». Паддаўшыся рафлексіі паэта разбурае адну за другой ілюзію. Лірыка каханьня пабудована на сумны лад. Ён зазначае труднасьць адшуканьня «родных душ». Злы лёс іх разлучае, калі і спаткаюцца. Сямейнае жыцьцё? Ён шмат пазіў бачыць у матчы, але пад надворным пекным пахаваньнем сямейнага пачасна ён бачыць і «гняздо, аяпеленае з бруду». Рабурвае ён і рэлігійную ілюзію. У душы нашага паэты дзьве струі: нарыўнасьць Дон-Кіхота і самааналіз Гамлета. Прычынамі пэсімізму зьяўляюцца а аднаго боку хвароба, а з другога сацыяльны фактар. Паэта жыў у часы царскае рэакцыі. Паэта-інды-відуаліста іменуўся да шырокае працы, да шырокай чынасьці, якой на кожным кроку рэакцыя ставіць перашкоды. Душа паэты памшотна, як астры, але вакол яе турма рэакцыі.

З аглядам навуковае працы Максіма Багдановіча выступіў прафэсар Б. Д. У. прафэсар Пічэта і з уласна-наю яму шыраьцю дае малюнак маладога беларускага вучоага. — У сьнежні 1915 г. у майй кватэры раздаўся званок. Я адчыніў дзьверы і ўтледзеў маладога студэнта. Гэта быў Максім Багдановіч, — пачаў Пічэта. І далей апавядае, як Багдановіч-студэнт зраслаўшага юрыды-нага ліпжа зварнуўся да яго за дапамогаю займанца гісторыі род-нага краю і якое ўражаньне ад Максіма Багдановіча пры першай і

апошняй стрэчы.

— Ён быў прадстаўніком тых, на штандары каторых было «на-пісана адраджэньне нацыянальных культур».

Далей, адначыўшы супрацоўніцтва М. Б. у «Украинской Жизни», Пічэта высьвятляе значэньне Максіма Багдановіча ў культурна-нацыянальным адраджэньні. Ён адчыняе галоўныя момэнты а гісторыі культурна-нацыянальнага руху Беларусі. Падкрэсьлівае момэнты ўпадку й росквіту, што мае мейсца на ўсіх народаў, галоўную ўвагу сьцісвае на момэнты змены беларусафіль-ства беларусаўствам, і першае мейсца ў гэтым апошнім аднозіць М. Багдановічу. Асобы, вышэйшыя а народу, разуменьне народ, яго любіць. Яны адшліфоўваюць мову, творыць літаратуру. Кожны народ, на яго думках, мае права разві-вацца на агульна-сусьветным фоне, і ў прамасе гэтага развіцьця дэф-фармны праваца. Як а культуры сярэднявечнае вылучаліся нацыя-нальныя культуры, так і агульна-руская беларуская і ўкраінская, і стрымалі гэтага ходу немагчыма. М. Багдановіч даў схему культурна-нацыянальнага адраджэньня, выка-заўшы добрае разуменьне гістары-нага працэсу. Дасьледваючы гісто-рыю зыхаду, ён такую-ж мерку пры-лажыў і да гісторыі Беларусі. Гэта треба будзе мець на ўвазе будучым гісторыкам. Багдановіч не кажа, што треба стварыць, а тварыў сам характэро мовы, літаратуры і інтэлі-гэцыю. Багдановіч фанта першасья-наснай значнасьці ў гісторыі куль-турна-нацыянальнага руху. Ён першы а гораду нашою насустрэчу ішоў-шым з вёскі.

Ён памёр, закончвае праф. Піча-та, ня даўшы прастору магчымым крыльям. Каб жыў у сучасны момант М. Багдановіч, ён быў бы ў ліку тых беларусаў, якія чытаюць лекцыі а катэдраў Б. Д. У.

Выступае Смоліч, які дадае да вышэйвыказанага, што М. Б. вы-начыўся сваёю бацькараьцю і не шкодаў сваіх сілаў для бацька-шчыны. Грамыка чытае нарыс паэ-ты ў пекных вобразах. (Гэты на-рыс зьмешчаны ў «Полымі» № 3-4) Пясняр сную і чараў паўстае на ўсёй сваёй ведчыні.

Як жа гэты пясняр вызаваўся, як гадаваўся і якія крывіны яго развіцьця? У сьціслых словах гэта высьвятляе бацька Максіма Адам Юравіч. Ён сьцісваецца на двух момантах: выхаваньні і сьмерці.

Апошнім выступіў Дыла і зва-еіць з тымі матар'яламі, якія бацька Максіма перадаў Інбелкульту. Ён падкрэсьлівае некаторыя мо-манты самай творчасці М. Б., які орыядае працы для пачынаючых песьняроў. «Гэтыя матар'ялы, за-канчвае Дыла, выяваць прад намі Максіма Багдановіча на ўсёй паў-папе. Будзем-жа неперамліва ча-каць выхаду іх у сьвет!» А. Б.